

Fframwaith Dadansoddi'r Opsiynau Cyfansoddiadol

Wrth wraidd y fframwaith y mae cyfres o faterion allweddol y bydd unrhyw fodel cyfansoddiadol yn effeithio arnynt. Bwriad y Comisiwn yw:

- llunio dadansoddiad sylfaenol ar sail y fframwaith, mor wrthrychol â phosibl
- profi cadernid y canfyddiadau cychwynnol hyn o'u hystyried mewn nifer o senarios cyd-destunol gwahanol.

Bydd yr adroddiad terfynol yn cyflwyno'r dadansoddiad sylfaenol ac unrhyw newidiadau i'r dadansoddiad hwnnw a fyddai'n angenrheidiol yn y senarios cyd-destunol gwahanol.

Wrth ystyried y fframwaith, mae'n hanfodol cofio na all systemau a strwythurau cyfansoddiadol ynddynt eu hunain gyflawni canlyniadau polisi penodol. Mewn democratiaeth, nid yw'n anochel y bydd gwerthoedd a rhagdybiaethau presennol yn cael eu rhannu gan blaid wleidyddol a ddaw i rym drwy'r blwch pleidleisio yn y dyfodol.

Felly, er ei bod yn briodol gwerthuso i ba raddau y bydd yr opsiynau gwahanol yn galluogi canlyniadau y mae'r Comisiwn (a chonsensws gwleidyddol ehangach ar hyn o bryd) efallai'n ystyried yn ddymunol, mae'n bwysig osgoi unrhyw ragdybiaeth y bydd unrhyw opsiwn yn cyflawni canlyniadau o'r fath yn awtomatig.

Meini prawf dadansoddi

Beth fyddai'r opsiwn hwn yn ei olygu ar gyfer:

Gwerthoedd y Comisiwn

1. **Atebolrwydd** - i ba raddau y ceir eglurder ynghylch ble a chan bwy y gwneir penderfyniadau a sut y gellir dal y penderfynwyr hynny i gyfrif. (8)¹
2. **Galluogedd** - i ba raddau y gall pobl Cymru arfer rheolaeth neu ddylanwad dros y penderfyniadau allweddol a wneir yng Nghymru sy'n effeithio ar eu bywydau ac i ba raddau y mae ganddynt hyder bod llais Cymru yn cael ei glywed mewn penderfyniadau y tu allan i Gymru. (2,10)
3. **Sybsidiaredd** - i. i ba raddau y mae'n sicrhau bod penderfyniadau'n cael eu gwneud mor agos ag sy'n ystyrlon bosibl i'r bobl a'r cymunedau y maent yn effeithio arnynt.
4. **Cydraddoldeb a Chynhwysiant** - i ba raddau y mae'n sicrhau cynhwysiant yn y broses ddemocrataidd i bawb sy'n byw yng Nghymru ac, yn ehangach, yn galluogi polisïau i gael eu llunio sy'n sicrhau triniaeth a mynediad cyfartal o ran gwasanaethau i bawb yng Nghymru.

O theori i realiti

5. **Dibyniaethau allanol** - beth fyddai angen digwydd o ran cytundeb neu ewyllys da ar ran sefydliadau y tu allan i Gymru i alluogi'r opsiwn hwn i gael ei wireddu, gan gydnabod bod unrhyw ganlyniad yn dibynnu ar negodi.
6. **Capasiti a chost** - pa gapasiti gwladol ychwanegol y byddai angen i Gymru ei feithrin (e.e. i reoli plismona a chyfiawnder neu les, neu i sicrhau bod lle Cymru yn y byd yn cael ei gynnal a'i hyrwyddo) er mwyn ei wireddu a beth fyddai effaith ariannol net datblygu'r capasiti hwn, o'i gymharu â'r costau a awgrymir gan y status quo a'r opsiynau eraill ar gyfer newid.

¹ Mae'r rhifau ar ôl pob un o'r materion yn cyfeirio at y deg elfen sy'n creu pwysau a nodir yn yr Adroddiad Interim

Meini prawf dadansoddi

Yr adnoddau i wneud y gwaith o lywodraethu Cymru

7. **Sefydlogrwydd** – i ba rad dau y mae'n darparu model sefydlog a chynaliadwy i lywodraethu Cymru yn y tymor hir (1, 7)
8. **Llywodraeth Gydgysylltiedig** – i ba raddau y mae'n hwyluso'r cydlynu angenrheidiol rhwng meysydd polisi gwahanol a darpariaeth gwasanaethau effeithiol ar draws y ffin â Lloegr (4)
9. **Arian Cyhoeddus** – i ba raddau y mae'n darparu sail ariannol ddigonol i gynnal a gwella gwasanaethau Cyhoeddus, o'i gymharu â'r status quo a'r opsiynau eraill ar gyfer newid. (5, 6, 9)

Effaith ar yr economi a chymdeithas

10. **Polisïau economaidd priodol** – i ba raddau y mae'n debygol o alluogi polisïau macro- a micro-economaidd sy'n diwallu anghenion Cymru yn gynaliadwy, gan gynnwys anghenion cenedlaethau'r dyfodol. (9)
11. **Sefydlogrwydd economaidd** – i ba raddau (os o gwbl) y mae'n peri risg o ddadsefydlogi economi Cymru, o'i gymharu â'r status quo a'r opsiynau eraill ar gyfer newid. (9)
12. **Llif pobl a nwyddau ar draws ffiniau** – i ba raddau y mae'n hybu neu'n llesteirio unigolion a busnesau i weithio'n effeithiol ar draws y ffin rhwng Cymru a Lloegr a sut y gallai effeithio ar her ddemograffig. Cymru (3)

Senarios

Fel y nodir uchod, bydd yn bwysig profi'r dadansoddiad yn erbyn senarios posibl gwahanol.

Dyma'r senarios yr ydym yn rhag-weld eu defnyddio ar gyfer yr ail gam:

A. Sefyllfa lle ceir newid cyfansoddiadol mawr rywle arall ym Mhrydain Fawr ac Iwerddon, h.y. yr Alban yn pleidleisio o blaid annibyniaeth (ac efallai'n ailymuno â'r UE), ailuno Iwerddon

B. Sefyllfa lle ceir Llywodraeth y DU sydd â rhaglen sylweddol o ddiwygio cyfansoddiadol sydd â'r nod o atgyfnerthu datganoli a chynyddu datganoli rhanbarthol yn Lloegr

C. Sefyllfa lle mae Llywodraeth y DU yn parhau i ddefnyddio goruchafiaeth Senedd y DU, heb gydsyniad Sewel i wneud newidiadau pellach sy'n cael eu hystyried yng Nghymru yn newidiadau sy'n tanseilio rolau a chyfrifoldebau Senedd Cymru a Llywodraeth Cymru e.e. galluogi Llywodraeth y DU i ymyrryd mewn materion iechyd neu addysg.

Yn ogystal, yn achos annibyniaeth byddwn hefyd yn ystyried y sefyllfa lle gallai Cymru annibynnol ymuno â'r UE.

Dilynwch ni trwy gyfryngau cymdeithasol i ddarganfod mwy.

Facebook [@Comisiwn](#)

Twitter [@Comisiwn](#)

Instagram [@Comisiwn](#)